

KS. JAN BEDNARCZYK – KRAKÓW

BIBLIOTEKI KOŚCIELNE W SŁUŻBIE EWANGELIZACJI

Jestem przekonany, iż w tym szacownym gronie specjalistów nie ma potrzeby uściślać pojęć „biblioteki kościelne” i „ewangelizacja”. W swoim wystąpieniu chciałbym zacząć od krótkiego zarysowania roli bibliotek kościelnych w ewangelizacji w minionych wiekach, następnie przedstawić, jak pomocna może być obecnie biblioteka kościelna w dziele nowej ewangelizacji, a wreszcie biorąc za podstawę list apostolski Jana Pawła II *Novo millennio ineunte* zastanowić się, jak w realizację przesłania Ojca Świętego mogłyby włączyć się biblioteki kościelne.

Od czasów apostolskich Kościół kreuje się jako „miłośnik” biblioteki, odnajdując w niej swoją tożsamość, a szczególnie w Biblii – Księdze, w której wyraża się boska transcendencja, gdzie słowa człowieka przepowiadają Słowo Boże, gdzie zdarzenia historyczne interpretowane są w świętym świetle. W Piśmie Świętym znajdujemy mądrą na sposób boski i ludzki relację, z której emanuje działanie misyjne Kościoła i na której zbudowana jest kultura humanistyczna książki. Biblia i książki przyjmują wartość sakralną i twórczą moc. Biblioteka wchodzi zatem w synergię z książką w znaczeniu fundamentalnego dziedzictwa chrześcijaństwa.¹

Biblioteki kościelne swoimi korzeniami sięgają czasów starożytnych i związane są głównie z ośrodkami myśli teologicznej Kościoła. Wspomnijmy chociażby Aleksandrię, Jerozolimę, Cezareę Palestyńską, Rzym czy Konstantynopol. Największy ich rozkwit w Średniowieczu w Kościele powszechnym przypada na wieki IX-XII, kiedy powstają liczne biblioteki zakonne i kapitulne. Księgozbiory i biblioteki na terenach polskich zaczynają się pojawiać po przyjęciu chrześcijaństwa przy katedrach (np. w Krakowie, Gnieźnie, Wrocławiu, Poznaniu i Płocku) oraz klasztorach. (np. w Tyńcu, Jędrzejowie, Mogile, Henrykowie, Zgorzelcu, Braniewie, Staniątkach i Trzebnicy). W następnych wiekach dokonał się znaczny rozwój bibliotek diecezjalnych, kolegiackich i parafialnych. Polskie księgozbiory kościelne zawierały przede wszystkim dzieła liturgiczne, kaznodziejskie, teolo-

¹ C. Chenis, *La funzione pastorale delle biblioteche ecclesiastiche. Quadro normativo e prospettive sinergiche*, „Bollettino di Informazione”, 3 (2007) s. 10.

giczne, hagiograficzne, historyczne, prawne i filozoficzne. Głównie zaspokajały one potrzeby duchowieństwa w zakresie wykształcenia i pracy duszpasterskiej, były dostępne również dla osób świeckich, czyli służyły szeroko rozumianej ewangelizacji. Dużą rolę w podniesieniu poziomu rozwoju umysłowego i kulturalnego spełniały biblioteki ośrodków naukowych, seminariów duchownych, szkół katolickich a także biblioteki parafialne². Szczególną rolę polskiej książki drukowanej oraz postawę duchowieństwa w zachowaniu polskości w okresie zaborów podkreślił Jan Paweł II mówiąc, że w dokumentach pisanych i gromadzonych w bibliotekach „żyje naród w swoich pokoleniach, w swoich doświadczeniach różnorodnych, bardzo często bolesnych (...). To też o czymś świadczy, że ludzie nie mogą żyć bez tego, co było, bez historii, bez przeszłości. Taki jest człowiek”³.

Ewangelizacja jest przekazywaniem prawd wiary chrześcijańskiej, przede wszystkim nauki o Jezusie Chrystusie. Kościół głosząc Ewangelię zachęca słuchających do wierzenia i wyznawania wiary (KK 17)⁴. Głoszenie Ewangelii zakłada istnienie relacji między „głoszącym” ją oraz „słuchającym” jej. W dawnych wiekach był to przekaz w dużym stopniu oparty na tradycji ustnej. W celu zachowania niezmienności orędzia Bożego wykorzystywane były dokumenty rękopiśmienne, a następnie drukowane. Rolę pomocniczą spełniały obrazy, rzeźby i muzyka sakralna. Przekaz Dobrej Nowiny może więc odbywać się w sposób bezpośredni (mówiący – słuchający) lub pośredni z wykorzystaniem różnych form przekazu (np. list, książka, czasopismo). Biblioteki kościelne jako skarbnice piśmiennictwa stanowią więc jedno z podstawowych narzędzi ewangelizacji.

Sobór Watykański II w dekrete *Ad gentes* charakteryzuje Kościół jako misyjny, a dzieło ewangelizacji przedstawia jako podstawowe zadanie Ludu Bożego, zapraszając wszystkich do odnowy wewnętrznej i świadomej odpowiedzialności za szerzenie Ewangelii. (DM 35) Impulsu temu ważnemu zadaniu nowej ewangelizacji dał Ojciec Święty Jan Paweł II wzywając w dniu swego wyboru na Stolicę Piotrową do „otwarcia drzwi Chrystusowi”. Określenie nowa ewangelizacja nie oznacza głoszenia nowej Ewangelii, lecz jest przypomnieniem człowiekowi prawdy, że Bóg go kocha, że Chrystus przyszedł do człowieka, a prawdy objawione należy na nowo głosić w kontekście aktualnego życia ludzkiego. Nowość ewangelizacji dotyczy również nowych metod i środków przepowiadania współczesnemu człowiekowi. Istotnym obszarem ewangelizacji jest rodzina, która jest domowym Kościołem. Pilnym zadaniem duszpasterskim jest dostrzeganie dzieci i młodzieży jako podmiotu i przedmiotu ewangelizacji.⁵

Urzeczywistniając życzenie Ojca Świętego Jana Pawła II, Papieska Komisja ds. Kulturowych Dóbr Kościoła wystosowała 19 marca 1994 r. do wszystkich

² J. Bednarczyk, *Ewangelizacyjna rola bibliotek parafialnych w Archidiecezji Krakowskiej*, Kraków 2007, s. 86, 88-105.

³ Cytat za: A. Boniecki, *Instytut na Piazza Cairoli*, „Tygodnik Powszechny”, 46 (1992) nr 27, s. 2.

⁴ Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*, nr 17.

⁵ Sobór Watykański II, *Dekret o działalności misyjnej Kościoła „Ad gentes divinitus”*, nr 35; Bednarczyk, *Ewangelizacyjna rola*, s. 66-69.

arcybiskupów i biskupów świata oraz do wyższych przełożonych zakonnych list okólny „Biblioteki kościelne w misji Kościoła”⁶. Wychodząc z założenia, że biblioteki kościelne są ważnym narzędziem ewangelizacji, zwrócono szczególną uwagę na ich podstawowe zadania i kierunki działalności w Kościele powszechnym. Dokument ten składa się z trzech części stanowiących ogólne wprowadzenie do zagadnień omawianych w najobszerniejszej części czwartej, zawierającej dzieśięć szczegółowych wskazań dotyczących warunków działania bibliotek kościelnych i ich roli jako narzędzi w ewangelizacyjnym posłannictwie Kościoła. W części pierwszej zwrócono uwagę, że Kościół założony przez Chrystusa, by nieść nowinę o zbawieniu wszystkim narodom i zachowywać tradycje społeczeństw i kultur, troszczy się o dobra kulturowe, w szczególności o dokumenty pisane – „księgi i pergaminy”, w których zawarta jest mądrość i doświadczenia narodów. Duże zainteresowanie jakim Kościół obdarza biblioteki kościelne, w których są przechowywane skarby kultury ludzkiej i chrześcijańskiej, jest spowodowane tym, że zawarta jest w nich nieuszkodzona przez pokolenia tradycja chrześcijańska, z której może czerpać cała wspólnota wiernych i społeczeństwo wiedzę o swojej przeszłości, a także rozwijać i pogłębiać swoją wiarę. W drugiej części listu Komisja wyraża nadzieję, że odnowa świadomości wartości dóbr kulturowych Kościoła przyczyni się do ożywienia centrów powszechnej kultury, w tym bibliotek, w służbie człowiekowi⁷. W części trzeciej komisja ta zgodnie z Konstytucją Apostolską *Pastor bonus* zwraca się z prośbą, aby wśród zadań pasterskich, doceniać znaczenie i troszczyć się o wszystkie biblioteki kościelne, np. biskupie, uczelniane, zakonne czy parafialne. Są one bowiem ważnymi narzędziami ewangelizacji i kultury Ludu Bożego⁸. Konkretnie wskazówki, które formułuje w czwartej części swojego liście Papięska Komisja, dotyczą:

- potrzeby rejestrowania zbiorów, ich kompletności i poszukiwania wykwalifikowanego personelu bibliotek kościelnych;
- przedsięwzięć w zakresie szkolenia bibliotekarzy;
- tworzenia bibliotek diecezjalnych i ich zadań;
- znaczenia bibliotek parafialnych i bibliotek stowarzyszeń;
- zachowywania księgozbiorów likwidowanych bibliotek;
- konieczności formacji przyszłych kapłanów w zakresie zagadnień bibliotecznych;

⁶ F. Marchisano, *Le biblioteche ecclesiastiche nella missione della Chiesa*, w: *Enchiridion dei beni culturali della Chiesa. Documenti ufficiali della Pontificia Commissione per i Beni Culturali della Chiesa*. Edizioni Dehoniane, Bologna 2002, 203-209 [p. 232-248]; F. Marchisano, *Biblioteki kościelne w misji Kościoła*, (tłum. A. Homan), *FIDES Biuletyn Bibliotek Kościelnych*, 1-2 (1996) s. 31-46.

⁷ F. Marchisano, *Le biblioteche ecclesiastiche nella missione della Chiesa*, w: *Enchiridion dei beni culturali della Chiesa. Documenti ufficiali della Pontificia Commissione per i Beni Culturali della Chiesa*. Edizioni Dehoniane, Bologna 2002, 203-209 [p. 232-248]; M. Chappin, *Le biblioteche ecclesiastiche nella missione della Chiesa*, *L'Osservatore Romano* 1994 nr 137, s. 5.

⁸ F. Marchisano, *Le biblioteche ecclesiastiche nella missione della Chiesa*, w: *Enchiridion dei beni culturali della Chiesa. Documenti ufficiali della Pontificia Commissione per i Beni Culturali della Chiesa*. Edizioni Dehoniane, Bologna 2002 s. 209-211 [p. 249-253].

- przygotowania przez Konferencje Episkopatów narodowych wytycznych do zadań duszpasterskich bibliotekarzy kościelnych;
- wspomaganie tworzenia i działania bibliotek misyjnych;
- aspektów finansowych działalności bibliotek, wolontariuszy oraz wspomaganie bibliotek kościelnych przez instytucje świeckie;
- krajowej i międzynarodowej współpracy bibliotek kościelnych⁹.

Zastanówmy się jak biblioteki kościelne w Polsce realizują te zadania ewangelizacyjne.

Polskie biblioteki kościelne pełną swobodę działania uzyskały po przemianach ustrojowych i społecznych w 1989 r. W poprzednim okresie, w czasie II wojny światowej i PRL, poniosły duże straty i nie mogły się rozwijać. W związku z tym, obecny stan tych bibliotek nie zawsze jest w pełni zadowalający. Nie wszystkie ich księgozbiory są w pełni zinwentaryzowane. Ich zasoby są nie zawsze kompletne, nie rzadko występują w nich braki, które należałoby uzupełniać. Biblioteki działają niekiedy w trudnych warunkach lokalowych, w pomieszczeniach często niedostatecznie wyposażonych. Budzi nadzieję fakt, że pracuje w nich coraz więcej osób z przygotowaniem bibliotekarskim, świadomych swego posłannictwa.

Zauważmy również, że w Polsce coraz częściej osoby duchowne przygotowują się do pracy w bibliotekach kościelnych na studiach dziennych, zaocznych i podyplomowych z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej prowadzonych przez niektóre świeckie szkoły wyższe. Szkolenia bibliotekarskie organizował Katolicki Uniwersytet Lubelski, a zwłaszcza jego Instytut Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne. Bardzo aktywną działalność związaną z komputeryzacją bibliotek kościelnych prowadziła Federacja Bibliotek Kościelnych FIDES. Podyplomowe Studium Archiwistyki i Bibliotekoznawstwa zaczął prowadzić Wydział Historii Kościoła Papieskiej Akademii Teologicznej.

Nie we wszystkich diecezjach polskich istnieją biblioteki diecezjalne. W niektórych z nich funkcje bibliotek diecezjalnych spełniają biblioteki wyższych seminariów duchownych. Podkreślimy, że biblioteki diecezjalne mogłyby być centralnym ogniwem sieci bibliotek kościelnych w diecezji, służyć im pomocą metodyczną i szkoleniową, propagować nowoczesne zasady nie tylko działalności ściśle bibliotecznej, ale również nowoczesne formy głoszenia Dobrej Nowiny.

W Polsce w latach powojennych biblioteki parafialne i biblioteki różnych stowarzyszeń katolickich działały w bardzo trudnych warunkach, wiele z nich zostało po prostu zlikwidowanych. Ich znaczenie pastoralne i duszpasterskie nie zawsze jest dostrzegane i doceniane, co niestety widoczne jest w liczbie dobrze funkcjonujących bibliotek. Napawa jednak optymizmem, iż istniejące biblioteki rozwijają się i unowocześniają swoją pracę, stając się niejednokrotnie ośrodkami propagowania myśli i kultury chrześcijańskiej we wspólnocie wiernych. Ich obecność i działalność jest nieodzowna dla wspomagania ewangelizacyjnych funkcji parafii.

⁹ Marchisano, *Le biblioteche ecclesiastiche*, s. 211-217 [p. 254-273].

Dostrzega się przekazywanie do bibliotek kościelnych księgozbiorów prywatnych, a także wymianę zbiorów między bibliotekami, przy okazji melioracji ich zasobów. W przypadku polskich bibliotek kościelnych obserwuje się akcje przekazywania literatury religijnej i teologicznej do bibliotek i instytucji katolickich w krajach Europy Wschodniej i Azji, a także dzieł teologicznych i polskiej literatury pięknej do skupisk Polonii zagranicznej. W wymiarze lokalnym, w Polsce znajduje to zastosowanie w przypadku wspomagania zbiorów bibliotecznych w nowopowstających parafii, stowarzyszeń katolickich i domów zakonnych.

Godne podkreślenia jest istnienie w Polsce bibliotek seminariów duchownych, o wielowiekowych tradycjach, posiadających częstokroć niezwykle cenne księgozbiory o szerokiej tematyce. W programach formacji alumnów powinny znaleźć należne miejsce zagadnienia praktycznego korzystania ze zbiorów bibliotek i archiwów, znajomości historii i rozwoju bibliotek kościelnych, ukazywania korzyści z istnienia nowoczesnych bibliotek kościelnych, zasad organizacji bibliotek, np. parafialnych i przydatności bibliotek w służbie ewangelizacji.

Polscy Biskupi doceniali znaczenie czytelnictwa religijnego i bibliotek kościelnych dla zachowywania i pogłębiania wiary. Znalazło to wyraz w listach kierowanych do wiernych, publikacjach czy sprawozdaniach z wizytacji kanonicznych parafii. Standardy działania bibliotek kościelnych w Polsce stara się upowszechniać, zatwierdzona przez Konferencję Episkopatu Polski (w 1995 r.) Federacja Bibliotek Kościelnych FIDES. Opiekę nad nią z ramienia Episkopatu sprawuje bp Andrzej Siemieniewski.

Ostatnie lata są okresem gwałtownego rozwoju technik i metod bibliotecznych, związanych w największym stopniu z rozwojem komputeryzacji, mediów elektronicznych, przekazu i wymiany informacji. W związku z tym, w Polsce największe biblioteki kościelne zatrudniają stałych, wysoko wykwalifikowanych bibliotekarzy. Nawet w mniejszych bibliotekach coraz trudniej opierać się na pracy bibliotekarzy – wolontariuszy, co było dosyć powszechnie obserwowane jeszcze kilkanaście, czy kilkadziesiąt lat temu, np. w bibliotekach parafialnych.

Zawiązana w 1991 r. Federacja FIDES stawiała sobie następujące cele:

– ujednoczenie prac nad komputeryzacją dla wymiany doświadczeń, racjonalnego wydatkowania funduszy na automatyzację i zbudowania wspólnej bazy katalogowej;

- opracowanie i wdrożenie ujednoczonego formatu opisu dokumentów;
- zachęcanie do wdrażania jednolitego oprogramowania bibliotecznego.

Do najważniejszych osiągnięć Federacji FIDES można zaliczyć:

– upowszechnienie w komputerowych katalogach bibliotek kościelnych formatu MARCBN, a ostatnio MARC21;

– wdrożenie w wielu bibliotekach kościelnych polskiego oprogramowania bibliotecznego MAK i MAKWWW;

– zbudowanie rozproszonego katalogu bibliotek kościelnych początkowo udostępnianego na CD-ROM, a obecnie działającego w oparciu o przygotowane oprogramowanie FIDKAR;

– utworzenie Księgozbioru Wirtualnego, tzn. własnej biblioteki cyfrowej, pełnych tekstów dokumentów dostępnych przez Internet (www.fides.org.pl);

– przeprowadzenie kilkudziesięciu kursów szkoleniowych w zakresie opracowywania dokumentów i komputeryzacji;

– wydawanie własnego czasopisma *FIDES Biuletyn Bibliotek Kościelnych*.¹⁰

Podkreślmy także, iż książki, w tym religijne oraz biblioteki kościelne mają znaczenie poznawcze, pomagając w zdobywaniu i doskonaleniu wiedzy, znaczenie wychowawcze – dostarczając wzorców postępowania i moralności, znaczenie pastoralne, ponieważ służą pogłębianiu życia religijnego i duchowego, oraz znaczenie apostołskie bowiem wspomagają misję ewangelizacyjną Kościoła.

W XX wieku w misji ewangelizacyjnej Kościoła w coraz szerszym wymiarze zaczął wykorzystywać nowe środki przekazu takie, jak film, radio, telefonię, telewizję oraz Internet.

Ojciec Święty Jan Paweł II mówił, że szczególnie „dzisiaj uprzywilejowaną drogą prowadzącą do tworzenia i przekazywania kultury są środki masowego przekazu. [...] Na wszystkich drogach świata, a więc także na jego wielkich arteriach jakimi są prasa, film, radio, telewizja i teatr musi być głoszone zbawcze słowo Ewangelii”¹¹. Natomiast Ojciec Święty Benedykt XVI zauważa, że „postęp techniczny w dziedzinie mediów w pewnym stopniu pokonał czas i przestrzeń, umożliwiając natychmiastowe i bezpośrednie komunikowanie między osobami, nawet kiedy dzielą ich ogromne odległości”¹².

Rozwój nauki, kultury i techniki, rozwój środków masowego przekazu, rozwój życia społecznego powodują, że biblioteki, a również biblioteki kościelne zmieniają zasady i formy swojej pracy. Przystają być tylko miejscem gromadzenia i udostępniania książek i czasopism, a są również miejscem spotkań różnych grup ludzi, pozwalają sensownie zagospodarować czas wolny, gromadzą dokumenty w najróżniejszych postaci, pozwalają korzystać z telewizji, radia, Internetu, pomagają przygotować się do sakramentów i pogłębiać wiarę, wspierają w przezwyciężaniu kryzysów życiowych, służą pomocą w organizowaniu różnych imprez dla dzieci, młodzieży i dorosłych (np. wystaw nawiązujących do życia w diecezji, seminarium duchownym, zakonie, parafii).¹³

Na zakończenie Wielkiego Jubileuszu Roku 2000, Ojciec Święty – Sługa Boży – Jan Paweł II skierował do biskupów, kapłanów, diakonów, zakonników i zakonnic oraz wszystkich wiernych list *Novo millennio ineunte*, wskazując na ważne pastoralne zadania, które podejmować powinien Kościół w rozpoczynającym się trzecim tysiącleciu chrześcijaństwa. Najpierw Ojciec Święty zachęca nas „byśmy z wdzięcznością wspominali przeszłość, całym sercem przeżywali terazniej-

¹⁰ K. Gonet, *15 lat Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES*, „FIDES Biuletyn Bibliotek Kościelnych”, 1-2 (2006) s. 7-9

¹¹ Jan Paweł II, *Posynodalna Adhortacja Apostolska „Christifideles laici” [...] O powołaniu i misji świeckich w Kościele i w świecie w dwadzieścia lat po Soborze Watykańskim II, dnia 30 grudnia 1988*, Città del Vaticano 1988, s. 127, p. 44.

¹² Benedykt XVI, *Orędzie na XL Dzień Środków Masowego Przekazu. Media: sieć komunikowania wspólnoty i współdziałania, Watykan 24 stycznia 2006*, „Notificaciones e Curia Metropolitana Cracoviensi”, 154 (2006) nr 1-3, s. 9.

¹³ Bednarczyk, *Ewangelizacyjna rola*, s. 406-410.

szość i ufnie otwierali się na przyszłość” (NMI, 1)¹⁴. Zachęca nas, abyśmy skupiali uwagę na przyszłości, czerpiąc ze skarbcza otrzymanej łaski, z nowym zapalem podejmując swą pracę duchową i duszpasterską (NMI, 3). W trzeciej części listu „Na nowo rozpoczynać od Chrystusa” Jan Paweł II z naciskiem podkreśla, że nie potrzeba szukać jakiegoś „nowego programu” w dziele ewangelizacji, gdyż program już istnieje, jest on zawarty w Ewangelii i żywej tradycji. Konieczne jest, aby ten niezmienny program znalazł wyraz we „wskazaniach duszpasterskich dostosowanych do sytuacji każdej wspólnoty”. Otwiera się przed Kościołem szerokie pole codziennego duszpasterstwa. We wspólnotach lokalnych Kościoła „można określić konkretne elementy programu – cele i metody pracy, zasady formacji i doskonalenia duszpasterzy i ich współpracowników, sposoby poszukiwania potrzebnych środków – dzięki którym orędzie Chrystusa może docierać do ludzi, kształtować wspólnoty, głęboko na nie oddziaływać poprzez świadectwo o wartościach ewangelicznych, składane także w życiu społecznym i kulturze” (NMI, 29). Papież zachęca do podjęcia z nową siłą pracy duszpasterskiej, zwracając w niej uwagę na takie priorytety, jak świętość, modlitwę, niedzielną Eucharystię, Sakrament Pojednania, pierwszeństwo łaski, słuchanie i głoszenie słowa Bożego (NMI, 29–41).

Wciąż aktualnym zadaniem ewangelizacyjnym jest powołanie do świętości. Prawdziwa „pedagogika świętości” zdolna do dostosowywania się do rytmu poszczególnych osób winna „łączyć całe bogactwo propozycji dostępu do wszystkich z tradycyjnymi formami pomocy indywidualnej i grupowej oraz z nowszymi formami udostępnianymi przez stowarzyszenia i ruchy uznane przez Kościół” (NMI, 31). Prowadzenie ludzi do świętości jest szczególnym pilnym zadaniem dla Kościoła. Świętość jest fundamentem programu, który Kościół podejmuje w dziele nowej ewangelizacji na trzecie tysiąclecie.¹⁵

Następnym zadaniem jest wychowanie do modlitwy. Jan Paweł II zachęca, by chrześcijańskie wspólnoty stawały się „prawdziwymi ‘szkołami’ modlitwy”, by spotkanie z Jezusem nie polegało tylko na błaganiu Go o pomoc, ale także na dziękczynieniu, uwielbieniu, adoracji, kontemplacji, słuchaniu, żarliwości uczuć, aż po „urzeczenie serca”. Podkreśla On, by to była modlitwa głęboka, otwarta na miłość Boga i miłość braci (NMI, 33). Ojciec Święty podkreśla z całą mocą, że wychowanie do modlitwy jest „kluczowym elementem wszelkich programów duszpasterskich” (NMI, 34). Kolejnym wielkim zadaniem Kościoła jest odrodzenie każdego człowieka i całych wspólnot przez liturgię. Aby dzięki przeżyciu obecności Chrystusa w liturgii, wierni stawali się bardziej uczciwi, zdolni do miłości bliźniego, do ofiarności, a także sumienniejsi w wykonywaniu obowiązków,

¹⁴ Jan Paweł II, *List Apostolski Novo millennio ineunte Ojca Świętego Jana Pawła II do biskupów, duchowieństwa i wiernych na zakończenie Wielkiego Jubileuszu Roku 2000 (z dnia 6 stycznia 2001)*, Kraków 2001 [dalej NMI], s. 56.

Jan Paweł II, *List Apostolski «Tertio millennio adveniente» Ojca Świętego Jana Pawła II do biskupów, duchowieństwa i wiernych w związku z przygotowaniem Jubileuszu Roku 2000 (z dnia 10 listopada 1994 r.)*, Kraków 1994.

¹⁵ F. Wronowski, *Pastoralna teologia przyszłości w świetle wyzwań w Liście Apostolskim «Novo millennio ineunte» zawartych*, „Studia Teologiczne Biał. Droh. Łom.”, 20 (2002) s. 192-193.

czy to w zaciszu swojego domu, czy na forum publicznym, wszędzie.¹⁶ Ojciec Święty podkreślił w liście, by przywiązywać szczególne znaczenie do „Eucharystii niedzielnej” i do samej „niedzieli”, jako specjalnego dnia wiary, dnia zmartwychwstania Pana i daru Ducha Świętego (NMI 35). Niedziela jest dla człowieka okazją do poświęcenia więcej czasu modlitwie, czytaniu Pisma Świętego, książek oraz prasy katolickiej, sięgnięciu do niedzielnej perykopy biblijnej, a także zastanowieniu się nad codziennym postępowaniem i stosunkiem do osób, z którymi żyje¹⁷.

Jan Paweł II podkreśla, że przez sakrament pojednania chrześcijanin – „zwyyczajnym sposobem” otrzymuje przebaczenie i odpuszczenie grzechów ciężkich, popełnionych po chrzcie świętym. Pasterze powinni ukazywać wartość tego sakramentu „z większą ufnością, bardziej twórczo i konsekwentnie” (NMI, 37). Praca w tym zakresie powinna obejmować obszar dotyczący bezpośrednio sakramentu pojednania i obszaru misji Kościoła dla którego, zasadniczym zadaniem jest jednoczenie człowieka z Bogiem, z samym sobą i z bliźnimi. Trzeba by więc prowadzić duszpasterstwo pokuty i pojednania poprzez kształtowanie postawy dialogu, głoszenia katechezy poświęconej sumieniu i jego kształtowaniu, poprzez uwrażliwienie na poczucie grzechu, tak bardzo osłabione w dzisiejszym świecie. Dobrą okazją do realizacji tych zamierzeń mogą być: tradycyjne rekolekcje parafialne, katecheza okresu wielkopostnego, różne nabożeństwa pokutne¹⁸. W katechezie przygotowującej do właściwego przeżycia Sakramentu Pokuty należy zapoznać penitentów ze Słowem Bożym, nauką Kościoła dotyczącą, np. współczesnych zagadnień bioetycznych, etyki rodzinnej i małżeńskiej¹⁹.

Ojciec Święty zauważa, że Kościół będzie potrzebował wielu rzeczy na drodze rozwoju w nowym stuleciu, ale nade wszystko doskonalenia życia we wspólnocie miłości (NMI 42). Wymaga to poszerzenia form komunii, docenienia różnorodności powołań wiernych, zaangażowania w budowę komunii w wymiarze ekumenicznym i dialog międzyreligijny, nieustanne okazywanie miłosierdzia, umiejętność odczytywania znaków czasu, a także pogłębianie religijności Maryjnej (MNI 43-59).

Ten dokument Jana Pawła II jest wzorcem duszpasterskim, ukazującym pasterzom i całemu Kościołowi perspektywę zadań pastoralnych w nadchodzącym trzecim tysiącleciu²⁰. Wśród kierunków i zasad prac duszpasterstwa XXI wieku należy wyróżnić m.in.: odnowę życia religijnego, zróżnicowanie duszpasterstwa

¹⁶ W. Nowak, *Doświadczenie duchowe Chrystusa w liturgii i modlitwie w świetle «Novo millennio ineunte»*, „Liturgia Sacra”, 8 (2002) nr 2, s. 208-211.

¹⁷ W. Piotrowski, *Niedziela – dzień Boga i człowieka (NMI, 35-36)*, w: *Wypłyn na głębię. Wprowadzenie do praktyki chrześcijaństwa w świetle listu apostołskiego Jana Pawła II «Novo millennio ineunte»*, red. J. Królikowski, J. Stal, Katowice 2001, s. 135-136.

¹⁸ B. Biela, *«Cura pastoralis» w świetle «Novo millennio ineunte»*. *Kontekst Roku Eucharystii*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne”, 38 (2005) z. 1, s. 67-68.

¹⁹ J. Szymański, *Teraźniejszość i przyszłość sakramentu pojednania odczytane w liście apostołskim «Novo millennio ineunte»*, „Ateneum Kapłańskie”, 145 (2005) z. 579, s. 252-262.

²⁰ P. Libera, *Wskazania duszpasterskie dla biskupów w «Novo millennio ineunte»*, „Przegląd powszechny”, 6(958) (2001) s. 332-333.

w formach i metodach działania, uznanie w praktyce podmiotowości laikatu, pogłębienie religijności duszpasterstwa masowego, rozwój duszpasterstwa wspólnot i małych grup, ożywienie duszpasterstwa rodzin, potrzebę duszpasterstwa specjalnego (np. apostołat prasy), pielęgnowanie duszpasterstwa maryjnego, obecność duszpasterstwa w kulturze.²¹ Kard. Crescenzo Sepe, Prefekt Kongregacji do Spraw Ewangelizacji Narodów mówił o Liście Apostolskim „*Novo millennio ineunte*”, że jest on „syntezą wszystkich listów i dokumentów Jana Pawła II, napisanych w duchu misyjnym i kontemplacyjnym, jako program wzorcowy dla ewangelizacji w rozpoczynającym się trzecim tysiącleciu”.²²

Zdajemy sobie sprawę, że tego wielkiego zadania ewangelizacyjnego nie można w pełni zrealizować bez dobrze działających bibliotek kościelnych, wszystkich typów i rodzajów. Z drugiej strony wymaga to od bibliotek coraz bardziej sprawnego wykonywania dotychczasowych zadań, ale również dostosowywania form i metod pracy do zmieniających się i coraz wyższych wymagań stałych i potencjalnych użytkowników. Biblioteki kościelne muszą przygotowywać się do zwiększania swojej atrakcyjności i użyteczności w porównaniu, np. różnymi rodzajami mass mediów, z innymi bibliotekami, instytucjami i ośrodkami kultury, a także miejscami rozrywki.

W tym kontekście zwróćmy uwagę na kilka wybranych aspektów usprawniających funkcjonowanie bibliotek kościelnych. Trudno sobie wyobrazić ich pracę bez zatrudniania wysoko wykwalifikowanych, prawdziwie zaangażowanych i ciągle doskonalących swoje umiejętności bibliotekarzy. Ważnym zadaniem jest tworzenie sprzyjającej bibliotekom atmosfery oraz propagowanie ich roli we wspólnocie wiernych. Niezbędne są zapewnianie odpowiednich warunków lokalowych, właściwa polityka gromadzenia zbiorów, zwiększanie komfortu i ułatwianie możliwości korzystania ze zbiorów, dbanie o nadążanie za rozwojem technicznym sprzętu i wyposażenia oraz poszerzanie i doskonalenie form współpracy między bibliotekami kościelnymi różnych typów, podejmowanie starań o zapewnienie niezbędnych środków finansowych.

Zdając sobie sprawę z wielości zadań, które biblioteki mogą spełniać w Kościele oraz w Jego misji ewangelizacyjnej, wyrażmy przekonanie, że znajdują one dla siebie właściwe i pożyteczne miejsce wśród innych instytucji kościelnych, naukowych, kulturalnych czy zajmujących się przekazywaniem informacji.

W zakończeniu życzymy sobie, aby „iskra”, o której mowa w liście Papieskiej Komisji *Biblioteki kościelne w misji Kościoła*, stała się „płomieniem” ożywiającym zainteresowanie rolą bibliotek kościelnych w dziele ewangelizacji.

²¹ R. Kamiński, *Główne kierunki pracy duszpasterskiej Kościoła w Polsce*, w: *Duszpasterstwo a wyzwania XXI wieku. Materiały z Sympozjum Pastoralistów Polskich, 22-24 kwietnia 2001*, Kielce 2001, s. 50-60; M. Łaszczuk, *Duszpasterstwo a wyzwania XXI wieku. Sympozjum polskich pastoralistów*, „Ateneum Kapłańskie”, 137 (2001) z. 2-3, s. 360-361.

²² J. Gajda, *Recenzja Partie dal suo volto. Lettura missionaria della «Novo millennio ineunte»*, red. R. Ballan, Bologna 2002, s. 283; *Annales Missiologici Posnanienses*, 13 (2003) s. 303.